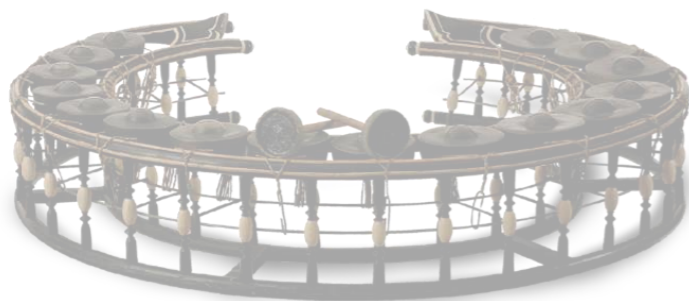

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประวัติและความเป็นมาของดนตรีไทย

ชั่วโมงที่ ๕

สมัยรัตนโกสินทร์

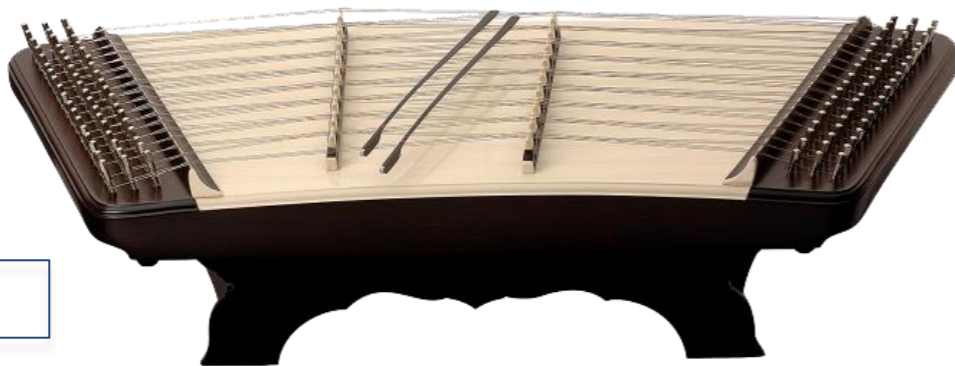
นักเรียนรู้จักเครื่องดนตรีเหล่านี้หรือไม่ ?

ระนาดทุ้ม

อังกะลุง

ซิม

ระนาดเหล็ก

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๑

กลองทัด ๒ ลูก

แต่เดิมวงปี่พาทย์มีกลองทัดเพียงลูกเดียว
จึงได้ **เพิ่มกลองทัดขึ้นอีก ๑ ลูก** เพื่อให้มีเสียง
ต่างกัน

ลูกหนึ่งเสียงสูงดัง “ตุม” เรียกว่า
“ตัวผู้” อีกลูกหนึ่งเสียงต่ำดัง “ต้อม” เรียกว่า
“ตัวเมีย”

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

กลองสองหน้า

รัชกาลที่ ๒

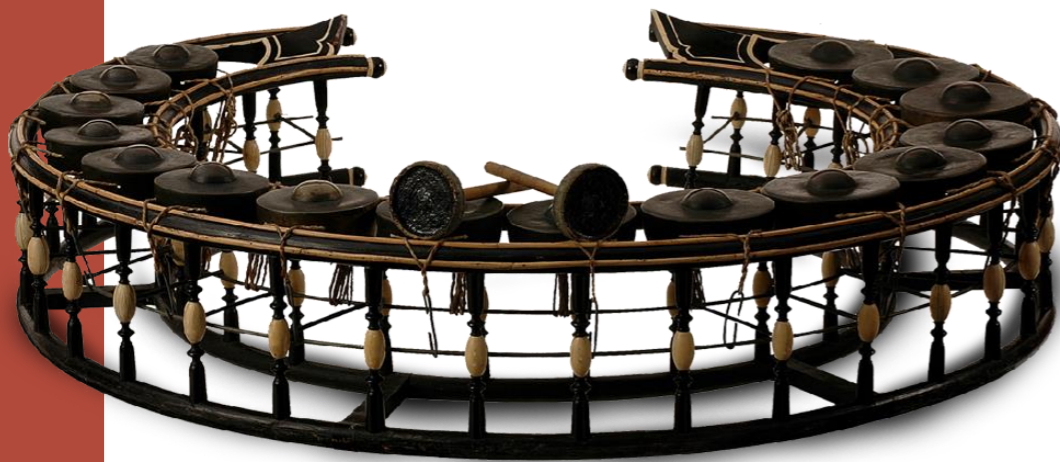
นำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการขับเสภา และใช้ **กลองสองหน้า** แทนตะโพนและกลองทัด

วงปี่พาทย์เสภาในสมัยก่อนก็คือวงปี่พาทย์ไม้แข็งในปัจจุบันนั่นเอง

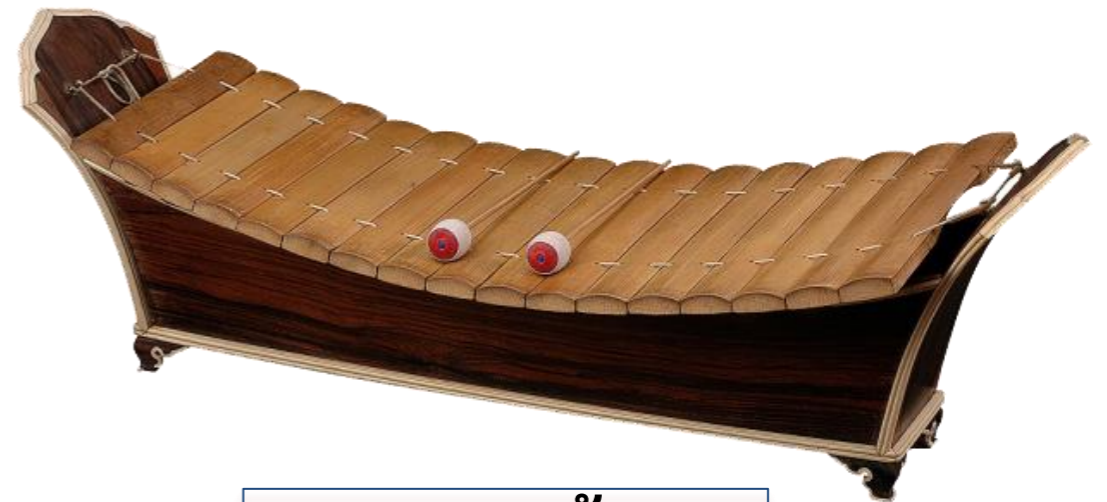
๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๓

ได้เพิ่ม **“ระนาดทุ้ม”** ให้บรรเลงคู่กับระนาดเอกในวงปี่พาทย์ และเพิ่ม **“ฆ้องวงเล็ก”** ให้บรรเลงคู่กับฆ้องวงใหญ่ เพิ่มปี่นอกให้เป่าเป็นคู่กับปี่ในเพิ่มโหม่ง และฉาบเล็กเรียกว่า **“วงปี่พาทย์เครื่องคู่”** แต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้ปี่นอก

ฆ้องวงเล็ก

ระนาดทุ้ม

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๔

เพิ่มเครื่องดนตรีอีก ๓ ชนิด คือ **ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก และฉาบใหญ่** เรียกว่า **“วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่”** นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงวงมโหรีหญิง ให้เป็นวงมโหรีเครื่องใหญ่ ต่อมาวงมโหรีหญิงเสื่อมความนิยมลงจึง**เกิดวงกลองแขกเครื่องใหญ่** ขึ้นมาแทน ภายหลังก็แยกมาเป็นวงเครื่องสายไทย และวงเครื่องสายปี่ชวาที่นิยมเล่นกันมาจนถึงทุกวันนี้

ระนาดทุ้มเหล็ก

ระนาดเอกเหล็ก

ฉาบใหญ่

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๕

ได้มีการปรับปรุงวงดนตรีขึ้นใหม่อีกชนิดหนึ่งคือ **วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์** ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงปรับปรุงขึ้นเพื่อใช้บรรเลงประกอบละครของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ คำว่า “ละคร” ที่กล่าวถึงนี้ เป็นละครที่ได้แบบอย่างมาจากละครโอเปร่า (Opera) ตัวละครพูดเอง ร้องเอง เรียกว่า **ละครดึกดำบรรพ์**

วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

วงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์

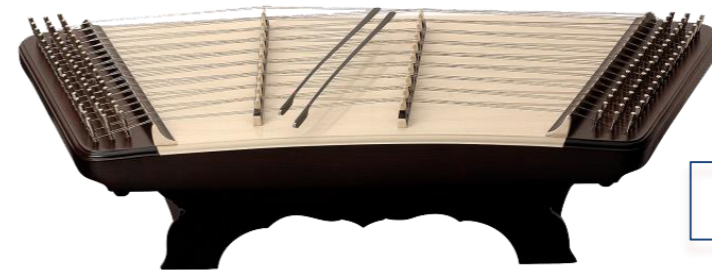

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

ได้มีการปรับปรุงวง **ปี่พาทย์มอญ**
เพื่อใช้ในงานศพ โดยหลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปบรรเลง)

นอกจากนี้ยังได้นำ **อังกะลุง**
ของอินโดนีเซียมาดัดแปลงให้มี ๗ เสียง
(แต่เดิมมีเพียง ๕ เสียง) นำเอาขิมและ
ออร์แกนมาผสมกับวงเครื่องสาย เรียกว่า
“วงเครื่องสายผสม”

รัชกาลที่ ๖

ขิม

อังกะลุง

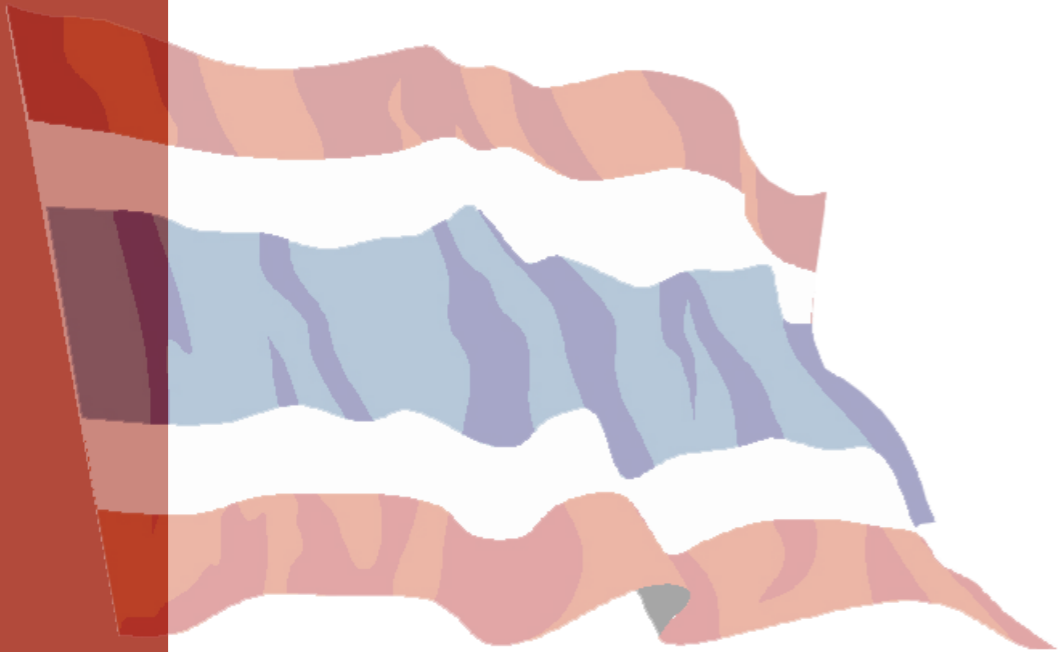
ฆ้องมอญ

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยดนตรีไทย ได้พระราชนิพนธ์ บทเพลงอันไพเราะยิ่ง ๓ เพลง คือ **เพลงโหมโรง คลื่นกระทบฝั่ง เพลงเขมรลอองค์ (เถา) เพลง ราตรีประดับดาว (เถา)**

สมัยนี้เป็นยุคที่ศิลปะการดนตรีเจริญรุ่งเรือง มากที่สุด แต่ **เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ดนตรีไทยเริ่มซบเซาลง**

๖. สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-ปัจจุบัน)

รัชกาลที่ ๘

การดนตรีไทยในสมัยนี้ **ไม่มีการ
ปรับปรุงใดๆ** เพียงแต่คงรูปแบบเดิมเอาไว้

รัชกาลที่ ๙

มีการริเริ่มและดำเนินการจัดผสมวงดนตรีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก **มีนักดนตรีร่วมบรรเลงกว่า
๒๐๐ คน ให้ชื่อว่า “วงมหาดุริยางค์”**

สรุป

ร. ๑

เพิ่มกลองทัด ๑ ใบ

ร. ๔

เพิ่มระนาดเอกเหล็ก
และระนาดทุ้มเหล็ก

ร. ๗

เพลงโหมโรง
คลื่นกระทบฝั่ง
เพลงเขมรลออองค์
เพลงราตรีประดับดาว

ร. ๒

มีปี่พาทย์เสภา

ร. ๕

ปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ร. ๘

ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ร. ๓

เพิ่มระนาดทุ้ม
และฆ้องวงเล็ก

ร. ๖

ปี่พาทย์มอญ
อังกะลุง และขิม

ร. ๙

วงมหาดุริยางค์